

Streszczenie. Katecheza XII. Ks. Wojciech Kućko. Ważne miejsce Eucharystii w sztuce sakralnej.

Sztuka sakralna jest prawdziwa i piękna, gdy przez formę odpowiada swojemu właściwemu powołaniu, jakim jest ukazywanie i uwielbienie, w wierze i adoracji, transcendentnej tajemnicy Boga. To duchowe piękno odzwierciedla się także w Najświętszej Maryi Dziewicy, w Aniołach i Świętych. Ważnym składnikiem sztuki sakralnej jest niewątpliwie architektura kościołów, która powinna zachować jedność poszczególnych elementów prezbiterium: ołtarza, krucyfiksu, tabernakulum, ambony, krzesel.

Sprawowanie Eucharystii motywowało chrześcijan do urządzenia nie tylko miejsc kultu – najpierw w tzw. *domus Ecclesiae*, a po edykcji Konstantyna w postaci pięknych bazylik, ale także warunkowało potrzebę wykonywania wyposażenia, narzędzi i parametrów dla odprawiania mszy świętej. Należy podkreślić, że w okresie wczesnochrześcijańskim to nie obrazy, np. ostatniej wieczerzy, a symbole i przedstawienia ukazywały wartość sakramentu Eucharystii. W Ewangelii Janowej Jezus nazywa siebie “chlebem życia” (J6,35), dlatego właśnie ziarno, zboże, a zwłaszcza pszenica stają się podstawowym symbolem Eucharystii. Chleb przedstawiany był nie tylko w scenie ustanowienia Eucharystii, ale także w następnych epokach sztuki, np. w obrazach narodzenia Jezusa, w postaci bochna lub kłosów, co miało wskazywać istotę Jego ziemskiej misji – oddanie życia w ofierze. Szafa na chleb symbolizowała w średniowieczu Maryję, która w swym łonie nosiła Chrystusa, chleb życia.

Z symbolem chleba łączy się w naturalny sposób wino lub winogrono, którego Jezus użył w czasie ostatniej wieczerzy jako materii sakramentalnej. Symbol winogron jest odwołaniem do starotestamentowej historii wysłanników, którzy z polecenia Mojżesza mieli dokonać zwiadu ziemi Kanaan, po czym przynieśli wielki drąg z kłocią winogron.

Zapowiedzią Eucharystii były sceny z rozmnożenia chleba i ryb, kiedy to Chrystus nakarmił kilka tysięcy ludzi. Scena łamania chleba, odwołująca się do rozmnożenia chleba, obecna jest zwłaszcza w katakumbach chrześcijańskich.

Kolejnym znanym od czasów starożytnych obrazem Eucharystii jest wesele w Kanie Galilejskiej. Chrystus uświęcił tam swoją obecnością związek mężczyzny i kobiety, a przemieniając wodę w wino, zapowiedział inną przemianę, która dokonuje się w czasie mszy świętej, gdy chleb i wino stają się Jego Ciałem i Krwią.

Kiedy w VII wieku do liturgii rzymskiej włączono modlitwę *Agnus Dei*, - *Baranku Boż*, także baranek otrzymał znaczenie eucharystyczne, przywołując śmierć Chrystusa na krzyżu. W XII wieku rozpoczyna się obrzęd unoszenia hostii podczas mszy świętej, podczas którego uruchamiano dzwony, aby wszyscy mogli kontemplować Eucharystię. W XIII wieku po ustanowieniu uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, zostają wprowadzone do użycia monstrancje.

Temat artystyczny ostatniej wieczerzy zaczęto podejmować dopiero ok. V wieku, ukazując dwa jej główne momenty: zapowiedź zdrady, głównie w sztuce zachodniej, oraz komunię apostołów, na którą kierowali uwagę artyści na Wschodzie. Sytuacja zmienia się po soborze trydenckim (1545-1563), kiedy pod wpływem podkreślania nauki o rzeczywistej obecności Chrystusa w Eucharystii ostatnia wieczerza jest ukazywana jako pierwsza msza, zarówno ze sceną ustanowienia sakramentu, jak i zapowiedzią zdrady Judasza.

Inwencja twórcza artystów przez wieki koncentrowała się wokół obrazów ukazujących Eucharystię w różnych jej wymiarach: teologicznych, artystycznych i historycznych. Dzięki temu do dziś możemy podziwiać nie tylko wspaniałe malowidła, obrazy, freski i cykle artystyczne, rzeźby i inne formy figuratywne, ukazujące tajemnicę Eucharystii. Do tego dziedzictwa należy dodać bardzo wiele naczyni liturgicznych, parametrów mszalnych, szat, ksiąg, mszałów, modlitewników i śpiewników, w których symbole eucharystyczne miały służyć ukazywaniu uczestnikom i wykonawcom liturgii, z jak wielką tajemnicą mają do czynienia podczas celebrowania mszy świętej.

Troska o właściwe sprawowanie i przeżywanie Eucharystii winna być wspólna dla kapłanów i świeckich. Dziedzictwo sztuki chrześcijańskiej wzywa do większej dbałości o współczesne znaki i symbole Eucharystii, zwłaszcza w nowych kościołach, w wykonywaniu szat liturgicznych czy komponowaniu nowych pieśni o Eucharystii.

Istotne dla właściwego rozumienia kultu Eucharystii jest jej odkrycie w osobistej pobożności przez adorację, procesje czuwania. Stowarzyszenia katolickie powinny być promotorami takich działań we wspólnotach parafialnych.